

הדו"ח הדיפלומטי

סקירה חודשית על מדיניות-החוץ האזורית של ישראל
עורך: ד"ר רועי קיבריק*

גיליון מס' 17, ספטמבר 2018

א. ישראל והפלסטינים

• **עדיין אין תהליך שלום** - רבים בימין המערכת [הפוליטית בישראל בירכו על](#) הלחץ שמפעיל הממשל האמריקאי על הפלסטינים בניסיון להביא אותם למשא ומתן דרך הפסקת מימון לאונר"א ולפעילויות משותפות עם הישראלים, ביטול מימון לבתי חולים במזרח העיר ירושלים, וסגירת נציגות אש"פ בווינגטון. ללא התייעצות בקבינט, [הודיע](#) נתניהו לארה"ב כי מדיניות ישראל כלפי אונר"א השתנתה וכעת היא תומכת בהפסקה מוחלטת של מימון הארגון. בפגישתו עם נתניהו בניו יורק, [הצהיר](#) נשיא ארה"ב דונלד טראמפ כי הוא מעוניין לקדם את השלום בין הצדדים, כי [פתרון](#) שתי המדינות עדיף, וכי התכנית האמריקאית תוצג במהלך החודשים הקרובים. טראמפ [העיד כי](#) מנהיגים רבים באזור, ובראשם מלך ערב הסעודית, הצהירו בפניו כי לא ייתכן שלום במזרח התיכון ללא פתרון הבעיה הפלסטינית. נתניהו [הצהיר](#) שהוא תומך בהקמת מדינה לפלסטינים כל עוד השליטה הביטחונית היא ישראלית, אך נמנע מלהתייחס לנושא בנאומו בעצרת האו"ם, [וסייר](#) לתמוך בפתרון שתי המדינות בראיונות לתקשורת האמריקאית. השרים בנט וליברמן [דחו](#) שניהם את דבריו של טראמפ. בתחילת החודש [נפגשו](#) חברי הכנסת מוסי רז וקסניה סבטלובה עם אבו מאזן, בהמשך [נפגש](#) עמו ראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט, ולקראת עצרת האו"ם [נפגשה](#) עמו ראשת האופוזיציה ציפי לבני שהפצירה בו לשוב לשיח עם ארה"ב כדי לקדם את תהליך השלום.

• **עימותים אלימים ומשבר הומניטרי בעזה** - לאחר שנראה היה בסוף אוגוסט שחלה התקדמות לקראת הסדרה ברצועת עזה, שוב חלה [הסלמה](#) באלימות בראשית ספטמבר, גם על רקע פעילותו של אבו מאזן כנגד הסכם נפרד בין ישראל והחמאס והצלחתו להשפיע על המצרים והקטארים להימנע מצעד זה. עוד דווח כי קטאר [הסתייעה](#) באנשי עסקים פרטיים כשליחים להעברת מסרים לישראל בטרם המהומות בעזה, אולם ישראל [בחרה](#) לנהל את הקשר דרך המל"ל וייתכן שפספסה הזדמנות למנוע את תחילת ההפגנות והמהומות על הגדר. לקראת כינוס ועידת המדינות התורמות לכלכלה הפלסטינית (AHLC) שהתקיים בסוף החודש, [נפגש](#) בבריסל מתאם פעולות הממשלה בשטחים כמיל אבו רוקן עם השליח הנורבגי למזרח התיכון תור וילסלנד [ועם](#) שגריר ישראל לאיחוד האירופי. ישראל [אפשרה](#) לארגון אונר"א להוציא מעזה דרך מעבר ארז מספר מנהלים בינלאומיים של הארגון, שהיה חשש לביטחונם בעקבות הקיצוץ בתקציב והפיטורים שבאו בעקבותיהם, וזאת על אף שהמעבר היה סגור לרגל חג סוכות.

• **שגרירויות בירושלים** - נשיא פרגוואי החדש, מריו אבדו בניטס, החליט להחזיר את שגרירות ארצו לתל אביב לאחר שקודמו בתפקיד החליט בחודש מאי האחרון להיענות לבקשת ישראל ולהעבירה לירושלים. בתגובה, [החליט](#) נתניהו [לקרוא](#) לשגריר ישראל בפרגוואי להתייעצות [והנחה](#) את משרד החוץ לסגור את השגרירות (והודיע על כך בטוויטר). יש לזכור כי משרד החוץ [התנגד](#) ב-2015 לפתיחתה מחדש של השגרירות בפרגוואי מטעמים מקצועיים ותקציביים. הממשל האמריקאי [לחץ](#) על נשיא פרגוואי לא לבטל את העברת השגרירות מירושלים, אך נכשל. בניו יורק [נפגש](#) נתניהו עם נשיא גואטמלה ג'ימי מוראלס והודה לו על העברת שגרירות ארצו לירושלים בחודש מאי. מוראלס [אמר](#) כי על אף החלטתה של פרגוואי להוציא את שגרירותה מירושלים, הוא מתכוון להשאיר את שגרירות ארצו בעיר.

- **יחסי ישראל והרשות הפלסטינית** - ראש הממשלה הפלסטיני [התקשר](#) לשר האוצר משה כחלון ובירך אותו לרגל ראש השנה. כ שנה, במקביל לעצרת האו"ם [התקיים](#) כנס המדינות התורמות. את המשלחת הישראלית [הובילו](#) השר לשיתוף פעולה אזורי צחי הנגבי ומתאם הפעולות בשטחים. הדיונים התמקדו במתרחש בעזה, ובמצבה הפיננסי הרעוע של הרשות הפלסטינית. פורום זה יוצא דופן בהצלחתו להביא שרים ישראלים ופלסטינים לשבת ולעבוד יחד.
- **המאבק הדיפלומטי בין ישראל והרשות הפלסטינית על הכרה ומעמד בינלאומי** - גורמים בישראל [הביעו](#) אכזבה לאחר שהנשיא החדש של קולומביה הודיע כי לא יהפוך את החלטת קודמו להכיר במדינה פלסטינית. בחודשים האחרונים התקיים משא ומתן בנוגע להשתתפות נתניהו בכנס נגד אנטישמיות שארגן אונסק"ו בזמן העצרת הכללית של האו"ם. לאחר [שנענה](#) תחילה להזמנה של הארגון, [בחר](#) לבסוף לא להשתתף, יישר קו עם המדיניות האמריקאית ושב לתקוף את הארגון על החלטותיו בעבר, וזאת למרות ההכרה הישראלית שהארגון נוקט במדיניות מאוזנת יותר מאז כניסתה לתפקיד של המזכ"לית אודרה אזולאי. בתחילת החודש [החליטה](#) הממשלה להשתמש בתקציב אותו גרעה מתשלום דמי החבר שלה לאו"ם, לשם פעילויות חינוכיות להנחלת המורשת היהודית בחברון וקריית ארבע.
- **בנייה, פינוי והתיישבות בשטחים** - תוקף הצו שמנע את פינוי חאן אל-אחמר [פג](#), ופינוי הכפר חזר לעמוד על הפרק. המנהל האזרחי [הוציא](#) הודעה לתושבי הכפר כי עליהם להרוס ולפנות את הכפר עד הראשון לאוקטובר, אחרת הוא יעשה זאת בעצמו.
- **הנהגת הפלסטינים אזרחי ישראל כנגד חוק הלאום** - משלחת של חברי כנסת מהרשימה המשותפת [נפגשה](#) עם שרת החוץ האירופית פדריקה מוגריני כחלק ממאבקם בחוק הלאום. משלחת מטעם ועדת המעקב העליונה [נפגשה](#) במטה האו"ם בג'נבה עם בכירים במועצה לזכויות אדם. חברי הכנסת אחמד טיבי וג'מאל זחאלקה [נפגשו](#) בקהיר עם מזכ"ל הליגה הערבית והשתתפו בכינוס שרי החוץ הערבים במטרה לגייס אותם למאבק בחוק הלאום. עם סיום חודש ספטמבר התקיימה שביטה כללית בקרב הערבים אזרחי ישראל, במזרח ירושלים ובגדה המערבית, לציון מאורעות אוקטובר 2000 וכהתנגדות לחוק הלאום. נתניהו ניסה [להגן](#) בנאומו בעצרת האו"ם על חוק הלאום והטענה מצד גורמים רבים בעולם כי הוא גזעני. כמו כן [נפגש](#) עם ראשי הקהילה היהודית בארה"ב כדי לדון בנושא.

ב. ישראל והאזורים סביב לה

המזרח התיכון

- **שיתוף פעולה אזרחי עם מדינות ערב** - איגוד הג'ודו העולמי הכריח את אבו דאבי ותוניסיה לאפשר לספורטאים ישראלים להשתתף בתחרות תחת הדגל וההמנון שלהם, אם הם רוצים לקיים את התחרות, והן [נענו](#) לתנאי זה. החודש פורסם כי בחודש מאי קטאר [העבירה](#) דרך אנשי עסקים פרטיים הצעות לישראל להסדרה בעזה. עוד [דווח](#) כי באוגוסט 2018 ביקר בארץ פקיד בכיר מאיחוד האמירויות שמייצג את חברת נמלי הים הממשלתית האמירית, על מנת לקדם שיתופי פעולה בנושא, ועל [מפגשים](#) חסויים המתקיימים ברמה האזרחית בין צעירים ישראלים ועיראקים. בכנס נגד אנטישמיות שארגן אונסק"ו [לקח](#) חלק ראש ממשלת מרוקו, ושני סרטים מרוקאים [הוצגו](#) בפסטיבל חיפה לקולנוע (הקרנת סרט שלישי בוטלה, עקב לחץ על יוצרי הסרט במרוקו).
- **המשטר והעם באיראן** - נתניהו [הקדיש](#) את [מרבית נאומו](#) בעצרת האו"ם לאיראן, והציג את עמדת ישראל כי היא ממשיכה בתכניות הגרעין שלה. נתניהו הצהיר כי ישראל תמשיך לפעול כנגד התבססותה ופעילותה בסוריה, בעיראק ובלבנון, וניצל את נאומו כדי לבצע שוב הבחנה בין העם האיראני לבין המשטר.

- **שלום מתחמם עם מצרים?** - בעצרת האו"ם [נפגשו](#) זו השנה השנייה ברציפות, נתניהו ונשיא מצרים א-סיסי. במרכז הדיון ביניהם עמד המצב בעזה וקידום שיתוף פעולה בין המדינות, כולל בנושא הגז. חברת דלק [הודיעה](#) כי תרכוש יחד עם שותפותיה את השליטה בחברת EMG שבבעלותה צינור הגז מאשקלון למצרים. הרכישה תאפשר הזרמת גז ממאגרי תמר ולוויתן למצרים, ותפתור את הסיבוך המשפטי שנוצר עם קריסת החברה ובגלל החובות שהשאירה לבנקים במצרים ולחברת החשמל בישראל. מצרים [הגישה](#) בקשה רשמית לאשר את מינויו של שגרירה החדש לישראל, ח'אלד עזמי. במצרים [הביעו](#) כעס על המשך פרסום אזהרת המסע הישראלית בנוגע לביקורים בסיני.
- **משבר עם רוסיה על רקע פעילות ישראל בסוריה** - ישראל [המשיכה לתקופ](#) יעדים איראנים בסוריה, תוך שמירה על תיאום עם רוסיה. לשם כך [נפגש](#) בראשית החודש במוסקבה היועץ לביטחון לאומי מאיר בן שבת עם ראש המועצה הביטחונית של רוסיה ניקולאי פטרושב. לאחר תקיפה נוספת, שבמהלכה הופל מטוס מודיעין רוסי, ככל הנראה על ידי אש נ"מ סורית, התעורר מתח בין ישראל ורוסיה. רוסיה האשימה את ישראל באחריות לאירוע [וזימנה](#) את סגנית השגריר לשיחת נזיפה במשרד החוץ. המשבר [הציף](#) חלק ממרכיבי התיאום בין ישראל ורוסיה הכוללים גם הודעה מראש של ישראל לרוסיה על תקיפה מתוכננת. מפקד חיל האוויר הישראלי [יצא](#) בראש משלחת לרוסיה כדי להציג את הנתונים ולנסות וליישר את ההדורים. על אף הביקור [המשיכה](#) רוסיה להטיל את האחריות על האירוע על ישראל, ואף [הודיעה](#) כי תעביר מערכות נ"מ מתקדמות לסוריה. נתניהו ונשיא רוסיה ולדימיר פוטין [קיימו שיחת](#) טלפון נוספת לבקשת ישראל, אשר גם [הזמינה](#) את שר ההגנה הרוסי לישראל. רוסיה [דחתה](#) הגעתה של משלחת ישראלית בדרג בכיר יותר. קיים חשש כי המשבר והשלכותיו יגבילו את חופש הפעולה הישראלי בסוריה. באותו זמן, השייח' [מואפק טריף נפגש ברוסיה](#) עם סגן שר החוץ הרוסי בניסיון להשיג תמיכה רוסית במאמצי שחרור נשים דרוזיות שנחטפו בסוריה על ידי דאעש.

אירופה

- **עימות מול האיחוד האירופי, לצד שיתוף פעולה** - נתניהו [המשיך לתקופ](#) את אירופה על עמדתה כלפי איראן. הפרלמנט האירופי [קיבל](#) החלטה המגנה את הרצון הישראלי לפנות את חאן אל-אחמר, ומתארת אותו כפעולה לא חוקית, פשע מלחמה, ומבקשת מהאיחוד לדרוש פיצוי מישאל במקרה של הרס תשתיות אותן מימן האיחוד. מנגד, שיתוף הפעולה המשיך. בנק ההשקעות האירופי [חנמ](#) על הסכם ראשון בן 20 מיליון דולר שיופנו להשקעה בחברות סטארט-אפ וחדשנות ישראליות קטנות בשלביהן הראשונים. הוועדה המארגנת של האירוויזיון [בחרה](#) בתל אביב כעיר שתארח את האירוויזיון שיתקיים בישראל במאי 2019, [ושלחה](#) מכתב לנתניהו המבקש להבטיח את כניסתם לישראל של האנשים שיבואו לתחרות, ללא קשר לדעותיהם הפוליטיות.
- **מפגשי מנהיגים בעצרת האו"ם** - ראש הממשלה נתניהו [נפגש במהלך](#) עצרת האו"ם עם קאנצלר אוסטריה סבסטיאן קורץ, אשר הציג את הצעדים שנעשו למאבק באנטישמיות כולל סגירת כתב העת של מפלגת החירות. כמו כן [נפגש](#) נתניהו, לראשונה מאז המשבר בין המדינות, עם נשיא פולין. הוא [נפגש](#) גם עם ראש ממשלת בלגיה, ודן עמו בשיתוף פעולה בתחום הבריאות הדיגיטלית.

אגן הים התיכון

- **שיתוף פעולה אזורי בתחום הגז** - בכנס שהתקיים בסלוניקי [דנו](#) שר האנרגיה יובל שטייניץ ועמיתיו מיוון, בולגריה וסרביה באפשרות להרחיב את פרויקט צינור הגז EastMed גם למדינות הבלקן. מנכ"לי משרדי האנרגיה של ישראל, יוון, קפריסין ואיטליה [נפגשו](#) בישראל לצורך קידום פרויקט צינור הגז לאירופה, ואף העריכו כי הפרויקט עשוי להתממש עד סוף 2025.
- **הברית ההלנית ממשיכה להתחזק** - שרי החוץ של קפריסין ויוון [הגיעו](#) לארץ [ונפגשו](#) עם ראש הממשלה [לדון](#) בקידום פרויקט צינור הגז, הקמת כוח כיבוי משותף, ושיתוף הפעולה הכללי בין המדינות. מישראל, המשיכו שרי החוץ של קפריסין ויוון למצרים, במסגרת האסטרטגיה שלהם להרחיב את מערך הבריתות באזור. במהלך עצרת האו"ם [נפגש](#) נתניהו עם נשיא קפריסין.

- **המשך המתיחות עם תורכיה** - בעיתונות [דווח](#) כי קיימים מגעים חשאיים בין ישראל ותורכיה לסיום המשבר. לצד המשך המתיחות הפוליטית עם תורכיה, קשרי הסחר ההדדיים נמשכים, כמו גם קשרים מסוימים ברמת החברה האזרחית. למשל, משלחת של חוקרי מערות ישראלים [הוזמנה](#) על ידי עמיתים תורכיים לסייע במחקר עיר המערות באזור קפדוקיה.

ג. מערך החוץ הישראלי

- **תכנון יעדים לשנת 2019** - משרד החוץ [ניסח](#) את יעדי המדיניות שלו לשנת 2019, שבראשן קידום הסכם גרעין משופר עם איראן, הכנות לקראת המשך מאמצי האמריקאים להניע משא ומתן מדיני עם הפלסטינים, מניעת משבר הומניטרי בעזה, העמקת קשרים עם המפלגה הדמוקרטית בארה"ב, חיזוק הקשר עם רוסיה, המשך בניית קואליציות דוגמת הקשר עם מדינות וישגרד והברית ההלנית, קידום הייצוא הביטחוני, והמאבק הציבורי נגד תנועת החרם.
- **מינויים ותנאי עבודה** - נתניהו [החליט](#) למנות את דרור אידר לשגריר ישראל באיטליה במסגרת מכסת המינויים הפוליטיים הנתונה לו, והוא צפוי להתחיל עבודתו בקיץ 2019. הממשלה [מינתה](#) את אופיר קריב לשגריר ישראל לאירלנד, את שמעון בן שושן לשגריר ישראל לניגריה, ואת רון מלכא לשגריר [בהודו](#) ושגריר לא-תושב בסרי-לנקה. הסכם תנאי העבודה של אית"ן (העובדים הישראליים המקומיים) אשר נחתם ביולי 2017 טרם מומש. אנשי משרד החוץ [מחו](#) על כך בטקס פתיחת השנה בנוכחות ראש הממשלה, והעובדים [פתחו](#) שוב במחאה בראשית ספטמבר, [והשביתו](#) קונסוליות רבות ברחבי העולם. טיוטת תקציב המשרד לשנת 2019 [שפורסמה](#) כוללת קיצוץ בסך 237 מיליון ש"ח, ותכנית לסגירת שבע נציגויות בחו"ל.
- **ישראל מחזקת קשרים עם אסיה** - נשיא הפיליפינים רודריגו דוטרה קיים ביקור בארץ, אשר עורר ביקורת ציבורית לנוכח התבטאויותיו הבעייתיות. במהלך ביקורו, [נחתם](#) הסכם זיכיון חיפוש הנפט בפיליפינים עם חברת רציו-פטרוליום, אשר היווה סיבה מרכזית נוספת לקיום הביקור, [ונחתמו](#) מזכרי הבנות עסקיים בשווי של עשרות מיליוני דולרים, וכן הסכם המסדיר את מעמדן של עובדות הסייעוד. במהלך פגישתו עם הנשיא ראובן ריבלין, [הבהיר](#) דוטרה כי הנחה את בעלי התפקידים במדינתו לקנות נשק מישראל היות ובמסחר עמה יש פחות מכשלות. באשר ליחסים עם סין, ההחלטה [להעניק](#) לסין [לנהל](#) את נמל חיפה הבינלאומי עוררה ביקורת ציבורית, גם על רקע טענה שנעשתה ללא חשיבה אסטרטגית במטה לביטחון לאומי (מל"ל) ובמשרד החוץ. חברת תעופה סינית שנייה [החלה להפעיל](#) קו לישראל בסיוע משרד התיירות הישראלי.
- **החזרה לאפריקה** - לאחר ניסיון כושל ב-2016 לבסס קשרים דיפלומטים עם צ'אד, לאחר שאלו נותקו לפני כארבעים שנה בלחץ של מועמר קדאפי, דווח החודש על [התקדמות](#) במשא ומתן לחידוש היחסים. הגישושים נעשו דרך אנשים פרטיים, שהובילו לחילופי אגרות עם משרד החוץ, ולבסוף [קיבל](#) את האחריות על הובלת המשא ומתן השליח המיוחד לאפריקה והעולם הערבי מטעם המל"ל. בגאנה, [נערך](#) תרגיל צבאי משותף נוסף, ודרום אפריקה [החזירה](#) את שגרירה לישראל לאחר שהושב לארצו להתייעצויות לפני ארבעה חודשים על רקע האירועים בעזה.
- **תחקורים ועיכובים במעברי הגבול** - ישראל [עיכבה](#) במעבר הגבול תושבת ארעית יהודייה אשר ביקשה לעשות עלייה, בגין העובדה שביקרה בחאן אל-אחמר. המשנה ליועץ המשפטי דינה זילבר [השיבה](#) לפניית האגודה לזכויות האזרח בנוגע לתחקורים של אנשי שמאל בחודשים האחרונים במעברי הגבול, וצירפה גילוי דעת של השב"כ בנושא, אשר טען כי יחדד את הנהלים, וכי הוא פועל ללא משוא פנים וללא הכוונה פוליטית כזו או אחרת.

ד. ציר זמן חודשי

תאריך	מה קרה?
2 בספטמבר	נתניהו נפגש עם שר החוץ של אלבניה דיטמיר בושאטי.
2-6 בספטמבר	נשיא הפיליפינים רודריגו דוטרטה ערך ביקור רשמי בארץ.
4 בספטמבר	משלחת של חברי כנסת מהרשימה המשותפת נפגשה עם שרת החוץ האירופית פדריקה מוגריני.
4 בספטמבר	ראש הממשלה הבולגרי בויקו בוריסוב הגיע לביקור עבודה נוסף בישראל.
7-8 בספטמבר	שר האנרגיה שטייניץ השתתף ביוון בכנס שרי אנרגיה עם עמיתיו מיוון, בולגריה וסרביה.
11 בספטמבר	חברי הכנסת טיבי זחאלקה נפגשו בקהיר עם מזכ"ל הליגה הערבית בנושא חוק הלאום.
12-13 בספטמבר	מנכ"ל משרדי האנרגיה של ישראל, יוון, קפריסין ואיטליה נפגשו בישראל לקדם את פרויקט צינור הגז East-Med.
12 בספטמבר	שר הביטחון ליברמן יצא לביקור עבודה בגיאורגיה ואזרבייג'ן.
13 בספטמבר	נתניהו נפגש עם שרי החוץ של קפריסין ויוון שביקרו בארץ.
16 בספטמבר	נתניהו נפגש עם סגן הנשיא ושר האוצר של שווייץ אולי מאורר לדון בקידום שיתופי פעולה בין המדינות בתחומי החדשנות והטכנולוגיה.
26-28 בספטמבר	כינוס המנהיגים כחלק מפתיחת המושב ה-73 של העצרת הכללית של האו"ם, שכלל נאומים של נתניהו ואבו מאזן.
26 בספטמבר	נתניהו נפגש עם נשיא ארה"ב טראמפ, בניו יורק, בשולי עצרת האו"ם. בין היתר נפגש גם עם נשיא פולין, קאנצלר אוסטריה, נשיא גואטמלה, נשיא מצרים, נשיא רואנדה, ראש ממשלת בלגיה, ומזכ"ל האו"ם.
27 בספטמבר	השר לשיתוף פעולה אזורי הנגבי ייצג את ישראל בכינוס ועידת המדינות התורמות לכלכלה הפלסטינית בניו יורק.

ה. פרסומים אחרונים של מכון מיתוים

ד"ר עידו זלקוביץ', " בחיפוש אחר הסדרה: רצועת עזה כבעיה אזורית ", ספטמבר 2018.	דו"חות ומחקרים
גבריאלי מיטשל, " ברוכים הבאים לסדר החדש: היחסים המסוכסכים בין ישראל ותורכיה בעידן שלאחר הפיוס ", אוקטובר 2018. [באנגלית]	
עינת לוי, " מזרח תיכון חדשני ", וואיינט , 30 בספטמבר 2018.	מאמרי דעה
מורן זגה, " איחוד האמירויות הערביות: הפרטנר המוחמץ של ישראל ", וואיינט , 7 בספטמבר 2018.	
ד"ר נמרוד גורן, " פגישת שרת החוץ האירופית עם חברי הכנסת מהרשימה המשותפת ", מעריב , 20 בספטמבר 2018.	ראיונות בתקשורת
ד"ר נמרוד גורן, " פסגת תורכיה-רוסיה-איראן ", גלי צה"ל , 6 בספטמבר 2018.	
מיכאל הררי, "יחסי ישראל יוון וקפריסין", גלי צה"ל , 16 בספטמבר 2018.	
מורן זגה, " שיתוף הפעולה האפשרי בין ישראל ואיחוד האמירויות ", וואלה , 19 בספטמבר 2018.	
עינת לוי, " מרוקו, ופסטיבל הסרטים בחיפה ", גלי צה"ל , 29 בספטמבר 2018.	